

Mukaddime-8

Nureddin Yıldız'ın "Tıbbı Müslümanca Bakış" (8.) dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Tıp adamının konumunu Müslümanca yorumlamak için üç cümle kullanabiliriz. Bu üç cümleden biriyle tıp adamının bir Müslüman'ın gözünde nasıl görünmesi gerektiğine dair kanaatimizi kullanmış oluruz.

Bu tabii ki, tıp adamının vasıfsız olması dolayısıyla bizim ona bir kimlik aramamızdan filan ileri gelmiyor. Tabibin işi gücü zaten bellidir; ama biz ona, ahiret gününe iman eden bir Müslüman olması hasebiyle hayatımızda bir yer bulmalıyız.

Cami imamına yer buluyoruz, o olmasa namazımız olmaz, Peygamber'in namaz vekilidir, diyoruz. Siyaset adamının Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in cihadının devam ettiricisi olduğunu söyleyip yer buluyoruz. Tıp adamına da bulmamız lazım. 'Tıp adamı'ndan kimi ve nasıl bir profili kastettiğimizi ilk bölümlerde açıklamıştık.

Müslüman tabibin nerede durduğunu tespit için kullanabileceğimiz üç cümle şunlardır:

-Tabip, Hâlık (yaratan) ile mahlûk (yaratılan) arasında hayatı sağlıklı yürütmek için seçilmiş görevlidir.

-Tabip, Allah'ın şifa için yarattığı vesiledir. Şifayı veren Allah'tır ama buğdayı rızıkımızın, tarlayı buğdayın ve yağmuru da tarlanın sebebi yaptığı gibi şifa için de sebepler yaratmış, bunların başında doktor gelmiştir.

-Tabip, Allah'ın mahlûkatındaki emindir (emaneti kollayan).

Üçüncü tarif üzerinden yürüyeceğiz. Eğer doktor hastayı Allah'ın emaneti, kendini de emin kimse görüyorsa doktorun hatası/hıyaneti/ihmalî muhakkak normal bir meslek hatasının üstünde bir noktada tespit edilecek demektir. Biz doktoru; manav, marangoz, çiftçi, memur diye anacak olsak; marangoz bir yanlış yapsa başka ağaçla işini düzeltebilir ve zararını öder. Marangoza ormanların emini desek zayi ettiği her ağaç için sadece ağacı tazmin etmesi yeterli olmayacaktır. Çünkü sorumluluk boyutunu büyütmüş olduk.

Birini rızıkını temin eden kişi olarak görmek başka şey, Allah'ın mükerrem mahlûku insanı emanet ettiği emini olarak görmek başka şeydir. Doktor, bunun için, hastaneye adımını attığı zaman ibadet için camiye giren kimse gibidir –velev abdestsiz olsun. Çünkü camide imam, Resûlullah aleyhisselamın namaz emini olduğu için muhteşem bir vazife yaptığı gibi, -mümin veya kâfir- insanı emanet ettiği doktor da Allah'ın emindir. Maaş alması imamın namazının kabulüne engel olmadığı gibi doktorun da işinden ücret alıyor olması, Allah'ın emini insan olmasına mâni değildir.

Bu yüzden tababetin gerektirdiği zekâyâ, pratikliğe ve kabiliyete sahip olmayan kimse tabip olmamalıdır. Çünkü insanın kabiliyeti olmadığı bir işte öne atılıp o işe talip olması, layık ve uygun olmadığı bir işte ve süreçte bulunduğu için hatalarının bedelini Allah'ın huzurunda cehennem azabıyla ödeyebilir. Doktor, Allah'ın eminiyse emin, layık ve kabiliyetli kimsedir. Bir sebeple böyle olmayan ya da kabiliyetini kaybeden, tababeti bırakmalıdır.

Nasıl ki çocuğumuzu birine emanet ettiğimizde gerektiği gibi ilgilenmediğini görürsek bir daha o kişiye çocuğumuzu bırakmayacaksak, doktor da kendisiyle ilgilenir gibi ilgilenmelidir hastayla. **Her ne kadar**

hasta, onu Allah'ın gönderdiğini söyleyerek gelmiyorsa da doktorun karşısına, doktor bilir ki o hastanın sahibi Allah'tır, zira Hâlık olan Allah'tır. Doktorun hıyaneti, Allah'ın emanetine hıyanet olur.

Demek ki biz doktoru, Allah ile ilişkisi açısından Allah'ın emin kulu olarak görüyoruz. Hasta ile ilişkisi bakımından hasta müvekkil, doktor vekildir. Kendisi açısından da doktoru, işinde içtihat eden bir müçtehit olarak görüyoruz.

Doktor, medresesinde oturup içtihat eden ve din konusunda bir fikir üretmeye çalışan Ebu Hanife ve talebeleri gibi müçtehitir işinde. Yaptığı iş mekanik değildir doktorun; büyük oranda içtihat işidir. Bıçaklı işi de ilaçlı da böyle. Ağaç kullanıp kapı yapmak türünden bir iş değil doktorunki; büyük oranda içtihada dayanıyor.

Eğer doktor, Allah'ın emini ve hastanın vekili olma karakterini özümserse yaptığı iş içtihat ve bu içtihatdaki hatası da Allah'ın affına dâhildir. Mantığı emin-vekil ilişkisi üzerine kurulu bir doktorun derdi yok demektir. Ama hastaya vekil ve Allah'a emin şuurunda olmayan bir doktor, isabetli iş de yapmış olsa Allah ve Peygamber'in kurallarına uymadığı için sevap kazanması ve ibadet ruhlu iş yapması herhangi bir şekilde kabul edilebilir olamaz.

Yukarıda zikrettiğimiz üç bakış açısından hangisiyle görürsek görelim, doktoru her hâlükârda Allah'la bağlantılı bir iş üzerinde görüyoruz demektir. Zaten Müslüman olarak bu hayatta iyi-kötü, eğri-doğru hiçbir şeyi Allah'la bağlantısız tutamayız –kaldı ki tıbbi tutalım. Kul Allah'ın, dünyayı ve hayatı o verdi, ölüm onun elinde... doktor ve tıp da ondan bağımsız olamaz.

Tıp adamına dair bu perspektifle birlikte düşünerek deriz ki, tıp öğrenmek ibadetlerden bir ibadettir. Hatırlayınız, İmam Şafî rahmetullahi aleyh, Kur'an öğrenmekten sonra tıp ilmini öğrenmek diye bir başlık açmıştı.

İnsanı birinci derecede yaşatma mücadelesi olan tıp ilmi, insanlığı da en üst düzeyde sahiplenmek demektir.

Eğer tıp öğrenmeyi, insanlığı ibadet olarak en üst düzeyde sahiplenme şeklinde ifade edersek, bütün insanların ibadet ve insanlık ortak paydasını sahiplenmek zorunda olmalarından hareketle tıp, bütün insanların üzerine vacip demektir. Çünkü tıbbi bir ibadet ve insanlık olarak ele aldık ve insanlık neredeyse İslam ve Müslümanlık orada demektir. Dolayısıyla tıbbın farz-ı kifaye olması, yükümlülüğünün bütün insanlar üzerinde olması anlamına gelir. İnsanlardan bir grup bu görevi icra ederse yükümlülük herkesin üzerinden kalkar.

Bizler tıp talebeleri veya diplomasını almış tıpçılar olarak, Müslümanlığımızla mesleğimizle birleştirebiliyorsak şunu demeliyiz: Ben ibadet olan bir işi yapıyorum ve en üst dereceden de insanlık iddiasındayım. İbadetimi de insanlığımı da o kalitede korumak ve sürdürmek zorundayım. Yalın bir iddia olarak süper insan olduğumu söyleyip bir kenara çekilemem. Yaşayış tarzım ve insanî ilişkilerim bu çapta olmalıdır.

Ders çalışan bir öğrenci, nereden soru çıkacağı ihtimalini göz önünde tutarak çalışamaz dersini. Hocanın sormayacağı yerleri bilip çalışmazsın, o konuda bir hastan olduğunda yaptığın yanlışla emin vasfın zarar görür. Yoklama alınmadığı için katılmadığın bir ders, senin için kanunen suç olmayabilir ve pratik yapılan bir laboratuvarda korktuğun-igrendiğin için kenarda duruyorsundur, o derste de milyonda bir karşılaşılan bir hastalığın tedavisinden söz edilmiştir. O yok saydığın bilgi yüzünden bir hastaya müdahale edememişindir.

İşte bu, Hâlık ile mahlûk arasında denge unsuru olmaya zarar verir. Bu pratiği alacağın staj günü nerede olduğunu melekler tespit etmişlerdi, şüphesiz. Bir imam, namazın ilk rekâtına çok meşgul olduğundan dolayı gelmemelik edebilir mi?

Hatta bu mantıkla bakarsak bir ilave daha yapmalıyız. Yirmi sene önce uzmanlık belgesini alan bir doktor, yirmi seneden beri o uzmanlık dalında dünyadaki onlarca farklı konudan hâlâ haberdar değilse o kişi o dalda Müslümanlar'ın bedenine müdahale ederken eminlik karakteri üzerinde sıkıntısı olan bir doktor olarak iş yapmaktadır.

İlaç firmalarının tanıtımına göre tercih yapanla o ilaçları kendisi kullanacakmış gibi ince ölçüp biçerek ilaç yazan doktor arasında, Allah'ın emin kulu ile bu hassasiyeti yakalayamayan kul farkı vardır.

Bir doktorun işinin adını niyeti koyar. Çünkü camiye eğer namaz kılmak için gitmişse namaz sevabı kazanır bir insan. Üşümemek için camiye giden kimse sevap kazanmış olmaz. Müminin niyetidir onu mümin yapan. Trilyon kere 'lâilâheillallah Muhammedun Resûlullah' dese bir insan ve Müslüman olmak için söylemese, bu söz onu Müslüman yapmaz. Söylemek değil, söyleme maksadıdır kelime-i tevhidin amacı.

Zengin bir adamın kiracısı olsun. Bu kiracı bir sene sonra üç aylık kirasını ödemesi ve ev sahibi, fakir olduğu için kiracısının o üç aylık borcunu kendi zekâtından düşse zekât vermiş olur mu? Hayır. O fakir kişi zekât almaya hak sahibi olabilir ama o zengin zekât vermiş sayılmaz. Çünkü zekât bir ibadettir ve parayı cebinden ibadet niyetiyle çıkardığın zaman zekât olur. Kiraya saymak ikinci bir iştir.

Doktor, "Rabbimin kullarına Rabbimin rızası için" niyetiyle işini yaparsa ibadet makamında olur. Böyle olduktan sonra mezun olmasa, henüz birinci sınıfta bile olsa doktor adayı, nasıl ki Arafat'ta vakfeye durmadığı hâlde daha evinden hac için yola çıkarken Müslüman'ı hacı olarak kaydediyor melekler, on sene sonra uzmanlık belgesini alacak olsa da tıpçı, niyeti düzgünse ibadet hâlidir. Niyetin kadar doktorsundur Allah katında.

Müminin özgül ağırlığı, niyeti kadardır.

Allah'ın emin kulu olduğu için doktor, dünya üzerinde kocasından başka kimsenin vücudunu göremeyeceği bir kadın geldiğinde önüne, sırf emin karakterli kulu olduğu için Allah'ın, doktora o hastaya bakma izni vermiştir. Bu, doktor olan kulun niyetine göredir ve sevap da niyet kadardır. %45 sevap, %55 para için işini yapan doktorun sevabı da o kadardır.

Tıbbi ibadet düzeyinde ele alan kimsenin tutan eli, yürüyen ayağı, bakan gözü olur Allah. Cihazla zor görülecek şeyi çıplak gözle gösterir öyle kuluna Allah ve bunun adına da keramet denmez, müminin geleceği vasıf standardıdır bu.

Mümin eğer, en üst derece insanlığı yakalamak olan tababet mesleğinde iş yapıyorsa, canla uğraşan kişiyle can olmayan şey ile uğraşan arasındaki farkı kimliğinde göstermelidir. Mümin doktor, candan insan olduğu gibi canların insanıdır. Yani randevusundaki beş dakikalık gecikme, canların etkilenmesi demektir. Eylemleri üzerinde de can olan bir şeyle olmayan şey arasındaki fark kadar fark vardır. Konuşmasında, işinde, yemesinde...

Bu durumu elbette, niyetini pratiğe dökmesi olarak da tarif edebiliriz. Çünkü can farkı, diğer eşya ile arasında uçurum olan bir farktır.

Allah, müminleri tarif ederken, Mearic suresinin 32. ayetinde buyuruyor: وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ: "Onlar emanetleri ve sözlerini gözetirler."

Doktor tababette geri kalmayı veya mesleğinde derece düşürmeyi kabul edemediği gibi eminlik vasfını da hiçbir zaman kaybetmemek için mücadele edecektir. Bu da mümin doktorun, Allah'ın emin kulu olması hasebiyle hiçbir işi sıradan yapamayacağı anlamına gelir; her işi en iyisiyle yapmalıdır. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem bu ölçüyü ümmetine koymuştur: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ إِذَا عَمَلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يُتَّقِنَهُ "Allah sizden biri iş yaparken en iyisini yapmanızı sever."

Bir çocuğa ve meşhur bir bürokrata pansuman yapan hemşire örneğini alalım: Bürokrata yaptığı pansumanda sanki cerrahî ameliyattaymış gibi davranıp çocuğun pansumanında gelişigüzel davranması mümince ve emince bir şey değildir. Yaptığın işin en güzelini yapmalısın, zira müminsin ve Allah'ın emin kulusun. Bir anneye, çocuğuna içireceği şurubu tarif ederken gözlerine bakıp annenin tarifi anlayıp anlamadığını sorgulaması lazım hemşirenin. "Bugün kaçınıcı hastaya tarif yapıyorum, herkese ikinci kez söyleseydim ne olurdu hâlim..." demeyeceksin. Sen eminsin çünkü.

Öyleyse diyoruz ki:

Müslüman, salih bir niyetle ve Allah'ın haramlarından kaçınarak iş yapıyorsa tıpta ibadet hâlinindedir; ameliyattayken de dinlenirken de izin günündeyken de. Tıpkı çocuklarının rızık için ağır işlerde çalışan ve haramlardan birine bulaşmayan birinin ibadet hâlinde hayatını sürdürdüğü gibi. Çünkü Allah bizi camilerde imam-müezzin, Kur'an kurslarında hoca, imam-hatip lisesinde müdür olarak görmek istemiyor sadece.

Allah, kullarını hayatın içinde görmek istiyor; maden ocağında da hastanede de caddelerde de parklarda çocuklarını oynatan anne olarak da tüccar olarak da. Hayat neredeyse bizi orada görmek istiyor Allah. Görmek istediği bu yerlerden biri de tıptır.

Şimdiki seküler dünyada zihinlerimize aşılacak istendiği gibi, camiler Allah'a kulluk yeri ama onun dışındaki her yer bakanlıklara bağılmış gibi bir bakış doğru değil; lanetli bir bakış hatta. Evet tabii, bulunduğu yerde yirmi dört saat ibadet fonksiyonundadır. Çünkü evine gidip dinlenmezse nöbete de gelemezdi.

Bir sıkıntı var ki çok önemlidir: Bütün bunlar beyazla karanın ayrı yerlerde durması gibi değildir. Beyazın beyaz kaldığı, karaların beyaza karışmadığı yeredir. Yani haramlarla iç içeyken tıbbi da ziraatı da ibadete çevirmek mümkün değildir. Onların ibadet olması için haram karışmamaları lazım.

Doktoru kim olarak gördüğümüzü açıkladığımız bu bölümü bitireceğiz ancak bir noktaya daha temas edelim. Tıp fakültesini bitirenlerin ettikleri bir Hipokrat yemini vardır. Bizim anlayacağımız bir şey değil, prosedür içerisinde bir durum. Aslı nedir, nereden geliyor, caiz midir... bunları tartışmanın bir faydası yok. Bir kültürdür, gelenektir, yapıyordur. Biz hafız olduğumuzda bize de icazet denen bir tören yapılmıştı sözgelimi. Doktorların bu yemine ne kadar sadık kaldıkları da sağlık bakanlığının müfettişlerini ilgilendirir.

O yemini tenkit veya alternatif oluşturmak için değil; ama Allah'ın emini vasıflı ve insanlığı en üst derecede uygulama şansına erdirilmiş seçkin kulunun, hasta üzerindeki müçtehit kişi olarak kendi iç âleminde bir yemini illa olması lazım.

Aslında dinimizin anlattığı yemin, kâğıt üzerinde bir yemin değildir. Bunu bir ahitleşme ve vicdanî beyan olarak tarif edebiliriz.

Derin felsefeleri olan değil, derin teslimiyetleri ve kabullenmeleri olan bir yemin bu. Sürekli talebe olduğunu kabul etmek var bu yeminde.

Evet, tıpta belli bir hiyerarşi var ve bu düzen üzerinde çalışıyor tıp. Ama mesleğin gerektirdiği hiyerarşiye sadık kalmakla nefsimin okşanması için gereken hiyerarşiye tapınmam aynı değildir. Birini nefsimi putlaştırma olduğu için reddederim, öbürünü ise mesleğimi ciddileştirmem için faydalı olacağından, zarurî görürüm. Benden bir gün önce göreve başlayıp bir kelime fazla bilene abi-abla derim; çünkü zaten hepimiz Allah'ın kullarıyız.

Bir alternatif olarak değil, vicdanî yakalayış olarak bu yemini tefekkürümüzde fayda olduğunu düşünüyoruz.

Allah'ın rahmetini kullarına ulaştıran bir vesile olduğunu bilen doktorun meslek anlayışını simgeleyen yemini

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

şartlar ve imkânlar ne olursa olsun, insan hayatının bütün dönemlerinde onu hastalıktan iyileştirmek ve hastalık sebeplerinden korumak için gayret edeceğime,

İnsan onurunu, özel hayatını ve sırlarını muhafaza edeceğime,

Dost-düşman, uzak-yakın, iyi-kötü, suçlu-suçsuz ayırmadan insanlara Allah'ın rahmetinin vesilesi olmaya çalışacağıma,

Tıp ilminde ilerlemeye ve talebe gibi öğrenmeye devam edeceğime ve öğrendiklerimi insanlığın hizmetine sunmaya çalışacağıma,

Beni yetiştirenlere saygıda kusur etmeyeceğime,

Gerektiğinde benden yaşça ve kıdemce küçüklerimden öğrenmekten çekinmeyeceğime,

Meslektaşlarımla kardeş olmakta ve onlarla iyilikte-takvada yardımlaşmakta kusur etmemeyi ilke edineceğime,

Hayatımı her şeyden önce mümin olmanın gerekleri üzerine kuracağıma,

Allah'ın beni gözettiğini hiçbir zaman unutmayacağıma

Allah'ın adı üzerine yemin ederim. Allah ve mümin kulları bu sözlerime şahit olsun.

وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.